

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za inštitucije 80 din. Člani sekacije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebej. Polt. šak. rač. 11.153. Telefon 45-86

Potreba Zveze državnih nameščencev

Z uradničkim zakonom iz l. 1931. je bila ukinjena Zveza državnih nameščencev, ki je v času svojega obstoja dostojno zastopala interese vseh vrst državnih uslužbencev. Potreba po ustanovitvi skupne organizacije vseh vrst državnih uslužbencev se je pokazala že v prvih povojnih letih, ko je izšel naš prvi uradniški zakon. Čeprav so imele vse kategorije državnih nameščencev že svoja strokovna in stanovska društva in združenja, vendar je morda prav to dejstvo vzbudilo novo potrebo — potrebo skupnega foruma, ki naj bi ustvarjal skupne in enotne zahteve iz raznih diferenciranih teženj posameznih skupin. Zaveza, da bo enoten nastop prav vseh vrst državnih uslužbencev pri postavljanju upravičenih zahtev vedno uspešnejši, nego naglašanje teh zahtev z raznih strani in v raznih oblikah, je utrudilo temelje tej, takrat povsem novi ustanovi. In prav v trenutkih, ko je bilo treba zagovarjati skupne težnje in zahteve po zbolšanju moralnega in gmotnega položaja nas vseh, se je izkazalo, kako nujno potrebna nam je bila zveza vseh uslužbenških organizacij in kako uspešno njeno delo. Toda zaradi določil zakona je morala prenehati s svojim delovanjem.

Zelo smo občutili pezo § 76. uradniškega zakona in s težkim srcem smo likvidirali Zvezo državnih nameščencev, ki si je že utrdila temelje in s svojim delovanjem dokazala upravičenost in potrebo svojega obstoja. Toda nam je ostala le še možnost stalnih zahtev po vrnitvi pravice po skupni zvezi vseh združenj uslužbencev v reprezentativni močni in borbeni formaciji.

Da nam je bila ta ustanova resnično potrebna in tudi koristna, nam izpričuje dejstvo, da smo naglašali potrebo njene obnove vsako leto v svojih resolucijah in v predlogih za finančni zakon zahtevali ukinitve zakonske določbe, ki onemogoča ustanovitev predstavništva nameščenskih organizacij vseh strok in položajev. Potreba skupnega predstavništva vseh državnih nameščencev je postala še prav posebno izrazita konec lanskega leta. Voja vihra, ki je zadivila širok Evrope, je povzročila prav resne pretresljaje v celotnem našem narodnem gospodarstvu. Odmev teh pretresljajev se je odražal v nestalnosti cen vsem življenjskim potrebščinam. V začetku malenkostni porast cen je zavzel čedalje večje dimenzije in kakor kamen, sprožen v gorah, je povzročil pravcato lavino, ki preti uničiti možnost življenjskega obstoja vsem javnim nameščencem. Cene se dvigajo brez prestanka! In naše plače? Že pred 1. septembrom lanskega leta niso več dosegale življenjskega minimuma, sedaj pa ne zadostujejo več niti za golo preživetje.

In prav to dejstvo je ponovno sprožilo vprašanje nujne potrebe skupne in enotne reprezentance vseh nameščenskih organizacij. Borba za zboljšanje našega gmotnega položaja, ki postaja z dneva v dan obupnejši, je od nas naravnost zahtevala skupno in enotno predstavništvo. V teh resnih časih, v tem grozdem dviganju cen, pri teh negotovih pogledih v bodočnost ni šlo več za diferenciranje specialne zahteve posameznih strok državnih uslužbencev, marveč je šlo in gre tudi danes še edino in izključno samo za zboljšanje sedaj povsem obupnega gmotnega položaja nas vseh. Za doseg tega je bil osnovan v Beogradu akcijski odbor. Rodila ga je nujna potreba, slabi časi in nevzdržne razmere, povzročene po stalnem in naglem naraščanju cen, so pripomogli k njegovemu obstoju. V teh resnih časih, ki grozijo upropasti naše družine, a nas vse popolnoma sproletarizirajo — v teh časih so se zatekle vse nameščenske organizacije k edino možnemu izhodu v stremljenju po osnovanju skupnega predstavništva — izvolile so akcijski odbor, katerega glavna in edina naloga je bila borba za zboljšanje gmotnega položaja vseh državnih nameščencev. Ad hoc sestavljeni akcijski odbor je torej moral prevzeti glavno nalogo Zveze državnih nameščencev — začeti je moral v najtežjih okoliščinah borbo za znižanje cen vsem življenjskim potrebščinam, odnosno borbo za zvišanje plač. Toda v težkih razmerah postanejo vsi ljudje nestrepi in to se je videlo tudi v tej novi ustanovi. Naloga, ki je bila postavljena že pred osnovanjem tega odbora, je sprožila še razna vzporedna vprašanja, nastala je potreba skupnega glasila, nujnost snovanja zveze, vprašanje taktike itd. In prav v teh vzporednih, in ne pri glavnem vprašanju, so nastala nesoglasja in akcijski odbor se je razdvojil — poleg njega je nastal še centralni odbor. Ni naša naloga, na tem mestu ugotavljati vzroke in iskati povzročitelje tega razcepa, marveč hočemo ugotoviti le dejstvo, ki je brez dvoma silno kvarno za vsa naša stremjenja po zbolšanju našega položaja. — V Ljubljani, kjer je bil osnovan banovinski akcijski odbor, se zastopniki niso dali speljati od glavnega vprašanja, borbe za zboljšanje gmotnega položaja, na stranska sporna

Naša država je uspeh brezmejnih žrtev in naporov

Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle je imel 1. decembra govor, ki so ga prenašale vse jugoslovanske radijske postaje. Knez namestnik je v govoru dejal:

V tem slovesnem trenutku, ko vsi Jugoslovani, duhovno zedinjeni in čvrsto povezani v svoji dragi domovini, dostojanstveno praznujemo 1. december leta 1918., dan svojega zedinjenja, pošiljam svoj pozdrav vsem Srbom, Hrvatim in Slovincem v globoki veri v srečno bodočnost naše kraljevine.

Današnja proslava dneva zedinjenja pada v resne in težke čase. Večina sveta je v oboroženem sporu in vojna besni na mnogih straneh. Treba je ohraniti vso resnost in hladnokrvnost, da bi obvarovali državo pred vojnim požarom. Naša država vodi miroljubno politiko in želi prijateljstva ter sodelovanja z vsemi svojimi sosedi, ki spoštujejo njeno nedotakljivost in njeno neodvisnost.

Naša država ni ustvarjena za zeleno mizo. Naša država je uspeh brezmejnih žrtev in naporov celih rodov. Njeni temelji počivajo na kosteh njenih najboljših sinov, ki so s svojo krvjo odkupili pravico do življenja, svobodo in neodvisnost. Celi rodovi od očeta do sina so nosili luč narodne svobode, dokler ni prišlo do ostvartitve te velike narodne za-

misli. Naši ljudje so čvrsto povezani s to zemljo, ker vedo, s kolikimi žrtvami so si pridobili pravico, da živijo in gospodarijo z njo.

Naša država je kljub svoji nevtralnosti v tem sporu izpostavljena mnogim težavam, ki izvirajo iz zunanjih dogodkov. Za nas je zelo vzpodbuden prizor, da v takih trenutkih vidimo vse naše ljudstvo zedinjeno okoli svojega kralja, kako mirno in dostojanstveno prenaša vse neogibne žrtve.

Izkoristim naj to priliko, da izrazim svoje veliko priznanje vsem Jugoslovanom zaradi velike narodne zavesti, ki jo kažejo v sedanjih resnih trenutkih. To nam vsem vliva vero, da bo naša država srečno prebrodila vse težave, s katerimi se mora boriti in da bo obvarovana pustošenja vojne in njenih še hujših posledic.

Življenjska sila našega ljudstva, ki se sedaj kaže, nam daje nove dokaze, da moremo z zaupanjem gledati v svojo bodočnost. To državo varujejo rodovi, ki so vredni svojih velikih prednikov. Zaradi tega se moremo mirno posvetiti svojemu vsakdanjemu delu zavedajoč se svoje moči in svoje pravice.

Zivel kralj!

Zivela Jugoslavija!

Nekaj misli o priliki letošnjega izseljeniškega tedna

»Tujina take denarje kuje, da dobro s slabim plačuje!«

Mnogo naših ožjih rojakov so življenjske razmere doma, je usoda, ki jim ni bila naklonjena, ali pa pohlep po bogastvu, zanesli v vse dele širnega sveta. Od l. 1830., ko so odšli prvi naši rojaki v širni svet, pa do danes, je tujina s svojo mamljivo sugestijo privlačila že na sto in stotisoče izseljencev slovenske krvi. Marsikdo je tam tudi omagal, tuja zemlja krije njegov grob, a kljub temu jih še danes živi po širnem svetu razkropljenih nad pol milijona. Če k temu številu prištejemo še one zamejne Slovence, ki so ločeni od nas ne po svoji krivdi, dobimo število, ki je za vsakega izmed nas porazno. Saj živi izven meja naše domovine Jugoslavije toliko Slovencev, kakor doma, to je nad 1.200.000.

Ogromno je to število za naš mali slovenski narod, a to število nam da tudi mnogo misliti.

Če zasledujemo kulturno, prosvetno kakor tudi gospodarsko življenje naših ljudi v tujini, moramo odkrito priznati, da so prav Slovenci kot izseljenci, bili v tujini med prvimi, ki so v veliki osvobodilni borbi polagali svojo kri, svoja življenja in svoj denar na žrtvenik domovine ter tako posredno ali neposredno pomagali pri realizaciji našega skupnega cilja, ki je bil: »Svobodna Jugoslavija«.

Poleg tega pa so naši izseljenci ponesli v svet glas o visoki stopnji kulture, na kateri smo, glas o pridnosti, poštenosti in solidnosti našega naroda ter tako utrdili ugled naše države po vsem svetu.

Materialne pomoči, ki jo je domovina prejela in jo še prejema od njih, ne bo mogla nikoli vrniti in ne odslužiti. Saj je do danes znesek narasel že nad eno milijardo dinarjev in so s tem denarjem rešili izseljenci doma marsikateri dom propada, marsikatero posestvo odtujili in mnogim rojakom doma so omogočili mirno in udobno življenje. Kravajo je bil prislužen ta denar, marsikatera kaplja znojja je kanila raz vročega obraza na zemljo, a ljubezen do doma, do rodne grude je bila tako velika, da je tudi taka žrtev bila le malenkostna v primeri s to ljubeznijo.

vprašanja, in prav zato je ostal tu banovinski akcijski odbor enoten in homogen in ni odvisen ne od akcijskega, ne od centralnega odbora. In v borbi v tako težkih in izjemnih razmerah je enotnost nastopanja homogene celote prvi pogoj za uspehe.

Prav ta navedena dejstva so nam jasen dokaz, kako nujno potrebna je Zveza vseh državnih nameščencev. Če bi ta obstajala, bi imela svoj odbor, izvoljen po delegatih vseh nameščenskih organizacij. Ta odbor, čeprav bi bili v njem dve struji, ne bi mogel razdvojiti vse nameščenske organizacije v dva tabora. Vsa stranska vprašanja bi bila namreč že prej rešena — in v glavnem vprašanju — vprašanju potrebe borbe za zboljšanje obupnega položaja sta si tudi akcijski in centralni odbor edina.

In prav to so razlogi, da ponovno naglašamo nujno potrebo po osnovanju Zveze državnih nameščencev vseh strok in položajev.

Z ozirom na te ogromne žrtve ter z ozirom na to, da se pretaka po žilah teh naših ljudi slovenska kri, smo dolžni zlasti sedaj, ko ves svet dirja proti negotovim velikim dogodkom, da tem našim rojakom pomagamo, da ne bodo prej ali slej utonili v razburkanih morjih tujih narodov.

Marija Klofutarjeva:

Med „zaostalimi“ v otrokovem stoletju

(Nadaljevanje)

Kakor svetilnik, ki sredi viharne noči dalekih morij razseva prepače mrakov in kaže blodnim mornarjem pota domov in sije uteho njih srcem! Luč bodi in sij!

Fran Albreht.

Ko sem bila še na pobiljševalnici v Slav. Požegi, sem prejela več pism z vprašanji, da-li nisem več učiteljica, ali sem se »umaknila« svetu radi nesrečne ljubezni itd. ter pisma z naslovi: Č. materi prednici, č. sestri oberici, predstojnici samostana za vzgojo itd. Navedena vprašanja dokazujejo, da javnost ni bila poučena o ustroju pobiljševalnice, o načinu vzgoje ter o učnih in moralnih uspehih, čeprav je bil v pobiljševalnici največji odstotek gojenk vedno iz dravske banovine.

V sledečih vrsticah želim podati nekaj vtisov in izkušenj iz ustanov za »defektne«, pa najsi bo to samo eno koristno zrno na polju, ki ga mnogi kultivirajo — dosegle so svoj cilj.

I. Sedem let v ženski pobiljševalnici v Slav. Požegi

Naloga pobiljševalnice je, da slabo vzgojene in zanamarjene deklice in mladenke, kakor tudi tiste, ki jih je okolica s slabimi vzgledmi pokvarila s sebičnostjo, brutalnostjo, izkoriščanjem in vsiljevanjem napačnih pojmov o življenju in njegovih smereh in jih je iztirila ali jih celo potisnila v ulično blato, vzgoji, njihovi stopnji, kraju in mentaliteti primerno izobrazijo in vzbudi v njih smisel za delo in red ter jih tako privede h končnemu cilju vsake vzgoje.

Ker je glavna naloga pobiljševalnice, obvarovati otroka, da moralno ne propade ter izpolniti njegovo vzgojo, bi naslov »pobiljševalnica« zamenjala z »vzgojevalnico«. V Slav. Požegi sem to praktično izvedla tako, da sem kar zamenjala tablo, no, za javnost je ostala »pobiljševalnica« — in te vrstice so namenjene javnosti.

Proč z vsem, kar gojenca ali varovanca ponižuje in spominja mračne preteklosti! Pobiljševalnica ni kaznilnica, ni jetnišnica, ni sodišče in ni dom kesa in pokore, temveč pristanišče za mladostnike, ki niso dovolj močni in spretni, da bi mogli sami krmariti svoj čolniček, izogibati se čeri in kljubovati viharjem. Vsaka pobiljševalnica bi morala biti sončna terasa za vse tiste, ki so doslej morali prezebat v senci in na mrazu, ter končno domače ognjišče vsem tistim, ki niso imeli sreče, zaspati ob božanju raskave očete roke in po blagoslovljajočem materinem poljubu; ki ne vedo, kako prijetno se zajema

Pri tej pomoči mora sodelovati ves naš narod brez razlike stanu, političnega prepričanja ali verskega mišljenja. Vsi moramo biti enotni pri tem velikem delu in popraviti moramo vse pogoje, storjene do sedaj. Marsikaj se da še popraviti, a delo mora biti načrtno in ne smemo se strašiti žrtev, kakor se jih tudi ne ustrašijo drugi narodi, ki žrtvujejo za svoje rojake v tujini vse, samo, da jih ohranijo zavedne in zveste materi domovini.

Za naše rojake v tujini mora biti ljubezen velika, za njihovo kri, ki jo pije sedaj tujina, moramo tudi nekaj žrtvovati. Tiste vezi, ki družijo izseljence z domovino, se ne smejo zrahljati ali celo pretrgati in to celo po naši malomarnosti in krivdi, ampak se morajo res ojačiti in poglobiti. Ne smemo misliti na nje le takrat, ko zveemo, da je v tujini umrla ali oni bogati stric, in se potegujemo za dediščino, ampak misliti moramo na nje tudi takrat, ko gre nam boljše a njim tam morda slabše.

Zlasti v dobi splošne gospodarske krize, ki je zajela ves svet in ki še sedaj kraljuje, je ta hudo prizadela naše rojake v tujini in je mnogim vzela tako rekoč eksistenco. Prav iz tega vzroka sta nujno potrebna materialna kakor tudi moralna pomoč, da se rešijo gotove propasti.

Doma je treba vzgojiti našo mladino, da bo znala ceniti in spoštovati te ljudi, ki so zapustili svojo rodno grudo ter odšli v tujino. Mladina mora vedeti, da je tujina mačeha, da je le doma, pa naj ji bo še tako slabo, lepše, svobodnejše in veselejše življenje, kot v tujini, kjer čuti vsak izseljenec ono moro, oni prezir in zaničevanje, češ da je pač tujec, pritepenec. Taka vzgoja pa bo imela tudi drug uspeh, ovirala bo beg v tujino, beg od rodne grude, ki ga moramo na vsak način preprečiti.

V tem tednu, ki je posvečen našim izseljencem, skušajmo povsod, po vsej domovini organizirati vsaj moralno pomoč svojim bratom in sestram v tujini, oni, ki so boljše situirani, pa naj tudi gmotno podpro tiste organizacije in ustanove, ki skrbijo za naše izseljence, kajti zavedati se moramo, da je bolje doma živeti pod kapom kakor v tujini na soncu.

Kolar Vilko.

skromna jed iz domače sklade in kako slaček je domači kruh.

Pogoji za sprejem otrok v pobiljševalnico in doba vzgajanja:

S posebnim zakonom o prisilni vzgoji nedoraslih z dne 6. februarja 1902. je bil osnovan v Glini, v banovini Hrvatski, zavod za vzgojo otrok in mladostnikov.

§ 1. tega zakona glasi, da se v prisilno vzgojo sprejemajo otroci, ki še niso dopolnili 14 let, ako so brez vsake roditeljske ali domače vzgoje, ali pa, ako je bila domača, šolska in religiozna vzgoja brezuspešna ter ako so poleg tega:

a) storili neko, po kazenskem zakonu kaznivno dejanje in

b) če so vdani brezdelju, potepanju, prosjačenju in drugim asocialnim činom ter so zapuščen ali pa jim preti zapuščenost.

Odredbe tega zakona veljajo danes za vse pobiljševalne institucije v državi. Te so: v Ljubljani mladinski oddelek, pridelen moški kaznilnici za mladostnike (prej banovinski zavod v Ponovičah pri Litiji), mladinski oddelek za starejše mladostnike pri ženski kaznilnici v Begunjah, moška pobiljševalnica v Glini, ženska pobiljševalnica v Slav. Požegi, zavod za vzgojo dečkov v Pahinskem pri Ivanču, »Dom mladostnikov« v Beogradu, mladinski oddelek za mlajše mladostnike pri moški kaznilnici v Gospiću ter zavod za vzgojo otrok iz zapuščine M. K. Amruša v Klinča Selih pri Zdenčini. Po predpisih tega zakona

Dosebina:

Potreba državnih nameščencev.

Naša država je uspeh brezmejnih žrtev in naporov.

Nekaj misli o priliki letošnjega izseljeniškega tedna.

Med »zaostalimi« v otrokovem stoletju.

Naša delegacija.

Zmote.

UČITELJSKI POKRET: Socialno ekonomska zaštita slovenske mladine.

LISTEK: 996 dinarjev.

Osebine zadeve. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Iz listov. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.